

Nr 139.

Ankom till riksdagens kansli den 29 maj 1934 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjunde huvudtiteln gjorda framställningar angående bidrag till skattetyngda kommuner samt förstärkning av skatteutjämningsmedlens fond jämte en i ämnet väckt motion.

(3:e avd.)

I den till riksdagen avlätna, den 3 januari 1934 dagtecknade propositionen (nr 1) angående statsverkets tillstånd och behov för budgetåret 1934/1935 har Kungl. Maj:t under sjunde huvudtiteln (punkterna 25 och 26 av det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag) föreslagit riksdagen att

dels höja ordinarie förslagsanslaget till bidrag till skattetyngda kommuner, nu 5,300,000 kronor, med 3,600,000 kronor till 8,900,000 kronor;

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att under år 1934 av skatteutjämningsmedlens fond använda ett belopp av högst 1,000,000 kronor för beredande enligt av departementschefen angivna grunder av understöd åt synnerligt skattetyngda kommuner, vilka icke uppfylla de i förordningen den 16 december 1927 (nr 462) stadgade villkoren för erhållande av dylikt understöd;

dels ock till förstärkning av skatteutjämningsmedlens fond för budgetåret 1934/1935 anvisa ett extra anslag av 10,000,000 kronor.

Under en följd av år hava till utjämning av det kommunala skattetrycket understöd lämnats åt synnerligt skattetyngda kommuner.

Ifrågavarande understöd utanordnas från en under statskontorets förvaltning stående fond, »skatteutjämningsmedlens fond». Medel till understödens bestridande beredas genom anlitande av vissa särskilda för ändamålet avsedda intäkter. Till skatteutjämnningen skall sålunda, jämlikt 71 § kommunalskattelagen, användas skatt, som utgöres för gemensamt kommunalt ändamål, liksom ock, jämlikt förordning den 28 september 1928 (nr 376), hälften av den särskilda skatten å vissa lotterivinster. Huvuddelen av ifrågavarande medel är emellertid avsedd att anskaffas genom anlitande av utjämningskatten (förordning den 28 september 1928, nr 375). Av dessa intäkter inflyter skatten för gemensamt kommunalt ändamål direkt till skatteutjämningsmedlens fond. Lotterivinstskatten

och utjämningskatten däremot ingå på riksstatens inkomstsida, den förra bland stämpelmedlen och den senare såsom självständig inkomstitel. De från dessa båda inkomstkällor inflytande medlen omföras sedermera till skatteutjämningsmedlens fond över det under sjunde huvudtiteln uppförda ordinarie förslagsanslaget till bidrag till skattetyngda kommuner.

Av utjämningskattens grundbelopp uttogos för åren 1929, 1930 och 1931 respektive 85, 85 och 80 procent. För åren 1932 och 1933 har uttagits hela grundbeloppet.

Anslaget till bidrag till skattetyngda kommuner — beräknat efter sammanlagda beloppet av nyssnämnda två intäkter — var i riksstaten uppfört för budgetåret 1929/1930 med 5,000,000 kronor, för budgetåret 1930/1931 med 6,000,000 kronor och för budgetåret 1931/1932 med 5,600,000 kronor. För nästlidna och innevarande budgetår har anslaget bestämts till 5,300,000 kronor.

Utdelningen av ifrågavarande understöd regleras genom en förordning av den 16 december 1927 (nr 462). Denna förordning, som i förhållande till tidigare meddelade bestämmelser i ämnet i vissa hänseenden utvidgade gränserna för bidragsverksamheten, tillämpades första gången under år 1929.

Under åren 1929 och 1930 uppgingo understödets sammanlagda belopp, i runda tal, till 5,792,000 kronor respektive 6,108,000 kronor. Vid jämförelse med tidigare år inneburo dessa belopp en avsevärd höjning. I övervägande grad var höjningen beroende av att ett väsentligt ökat antal landskommuner erhöilo bidrag, vartill kom, att enligt de nya bestämmelserna understöd kunde tilldelas icke blott landskommuner utan även städer och municipalsamhällen. Understöd beviljades år 1929 åt inalles 4 städer, 13 municipalsamhällen och 656 landskommuner samt under år 1930 åt 4 städer, 18 municipalsamhällen och 736 landskommuner.

Under år 1931 utdelades understöd med ett sammanlagt belopp av i runt tal 5,839,000 kronor till 3 städer, 16 municipalsamhällen och 752 landskommuner. Trots att antalet understödda kommuner ökades, företedde alltså det totala understödsbeloppet i jämförelse med år 1930 en viss nedgång. Denna nedgång torde i huvudsak hava berott på att kommunerna kommit i åtnjutande av de särskilda statsbidrag till beredande av utjämningskostnader för skoldistriktens kostnader för folkskoleväsendet, som utgingo jämlikt kungörelsen den 30 juli 1930 (nr 321).

Den minskning i det totala beloppet av beviljade understöd, som sålunda kom till synes under år 1931, förbyttes under år 1932 i en av kommunernas försämrade ekonomiska ställning betingad kraftig stegring av understödsbeloppet. Under år 1932 utdelades understöd till ett sammanlagt belopp av i avrundat tal 7,402,000 kronor till 5 städer, 14 municipalsamhällen och 799 landskommuner.

De medel, som stodo till förfogande för 1933 års utdelning av understöd till skattetyngda kommuner, uppgingo till sammanlagt i runt tal 10,840,000

kronor. De utdelade understödens sammanlagda belopp steg till 10,780,000 kronor; understöd utgingo till 8 städer, 1 köping, 23 municipalsamhällen och 866 landskommuner. Genom denna utdelning blev sålunda skatteutjämningsmedlens fond praktiskt taget uttömd.

I fråga om behovet av medel under år 1934 till understöd åt synnerligt skattetyngda kommuner har inom finansdepartementet, med ledning av uppgifter som införskaffats genom länsstyrelserna, verkställt särskild utredning. Den överslagsberäkning, som på grundval av utredningen ägt rum, har givit vid handen, att anspråken på utjämningsmedel under innevarande år torde komma att högst väsentligt överstiga det belopp, som sistlidet år utdelades. Ehuru den verkställda beräkningen helt naturligt måste vara mycket approximativ, har räknats med, att vid en understödstilldelning under år 1934 efter i huvudsak de grunder, som under senare år tillämpats, medelsbehovet kan komma att röra sig om ett belopp av cirka 18 miljoner kronor.

De medel, vilka stå till förfogande för skatteutjämningsunderstöd under år 1934, utgöras — bortsett från den obetydliga behållning i skatteutjämningsmedlens fond, som kvarstår efter utbetalningen av de år 1933 beslutade understöden — av fondens inkomster under nu löpande budgetperiod. Dessa inkomster torde kunna uppskattas till omkring 5.5 miljoner kronor, därav 3.9 miljoner kronor utgöra den under innevarande budgetår inflytande utjämningskatten.

De anförda siffrorna har departementschefen ansett visa, att de senaste årens ekonomiska utveckling med därav föranledd kraftig ökning av det kommunala skattetrycket fullständigt sprängt den ursprungliga ramen för skatteutjämningsbidragens finansiering. Såvitt man nu kunde döma, vore här icke fråga om en hastigt övergående stegring i anspråken på dylika bidrag, utan allt talade för att man hade att räkna med en åtminstone för de närmaste åren bestående ökning i medelsbehovet för kommunal skatteutjämnings. På grund härav och då det enligt departementschefens mening vore angeläget, att de kommuner, vilka tyngdes av en exceptionellt stor skattebörda, fortfarande genom skatteutjämningsbidrag erhöle lättnad efter i huvudsak de normer, som för närvarande tillämpades, har departementschefen funnit nödvändigt, att särskilda åtgärder vidtoges till förstärkning för framtiden av de medel, vilka stå till buds för skatteutjämnings.

För sådant syfte har departementschefen ansett en höjning av utjämningskatten i första hand bära ifrågakomma, varigenom ökade medel skulle beredas för utdelning från skatteutjämningsmedlens fond från och med år 1935. Utjämningskatten är för närvarande bestämd på sådant sätt, att grundbeloppet motsvarar en tredjedel av kommunala progressivskattens grundbelopp. Vid tiden för de nuvarande bestämmelsernas tillkomst var denna avvägning av utjämningskatten tillräcklig för anskaffande av den

väsentliga delen av de för skatteutjämningen erforderliga medlen. Under nu rådande förhållanden har departementschefen ansett rimligt, att möjlighet beredes att genom utjämningskatt uttaga en större del av de för skatteutjämningsbidrag erforderliga medlen än för närvarande kan ske. Den utvägen har synts departementschefen lämpligen böra väljas, att grundbeloppet för utjämningskatten bestämmes till två tredjedelar av kommunala progressivskattens grundbelopp. Allt fortfarande borde det ankomma på Kungl. Maj:t att för varje år bestämma, huru stor del av grundbeloppet, som skulle uttagas.

Departementschefen har framlagt förslag till proposition, nr 35, rörande den ändring i förordningen den 28 september 1928 (nr 375) om utjämningskatt, som erfordras för genomförande av vad han sålunda förordat.

Vad angår storleken av den skatteinkomst, som genom berörda författningsändring kan vinnas, har riksräkenskapsverket beräknat, att enligt nu gällande bestämmelser utjämningskatten för år 1934 — vilken skatt skall uppföras på budgeten för 1934/1935 — under förutsättning att fulla grundbeloppet för skatten uttages, kommer att giva ett belopp av 3.7 miljoner kronor. Vid bifall till vad departementschefen nyss föreslagit har utjämningskatten under enahanda förutsättning beräknats inbringa 7.4 miljoner kronor. Med detta belopp har utjämningskatten uppförts å riksstatsförslagens inkomstsida.

Enligt hittills tillämpad ordning för skatteutjämningsbidragens finansiering skall emellertid, såsom redan framhållits, den under budgetåret 1934/1935 inflytande avkastningen av utjämningskatten uppsamlas i skatteutjämningsmedlens fond för att stå till förfogande först vid utdelningen av understöd år 1935. Medel för 1934 års tilldelning av understöd måste följaktligen till väsentlig del anskaffas på annan väg.

För detta ändamål har departementschefen förordat, att, på sätt för nu löpande budgetår ägt rum, å riksstaten uppföres ett särskilt anslag, avsett att vid början av nästkommande budgetår överföres till skatteutjämningsmedlens fond. I gällande riksstat är motsvarande anslag uppfört med ett belopp av 4 miljoner kronor. Med hänsyn till utfallet av nyssnämnda beräkningar rörande understödsbehovet under innevarande år har departementschefen ansett sig icke kunna föreslå, att anslaget sättes lägre än 10 miljoner kronor.

Enligt vad departementschefen anført, kunna de inkomster till skatteutjämningsmedlens fond, som enligt gällande ordning stå till förfogande för 1934 års utdelning, beräknas till omkring 5.5 miljoner kronor. Lägges härtill det ifrågasatta förstärkningsanslaget å 10 miljoner kronor, skulle den tillgängliga behållningen i fonden vid tiden för utbetalande av 1934 års skatteutjämningsbidrag komma att uppgå till 15 å 16 miljoner kronor. Det är att döma av förut omförmälda beräkningar möjligt, att summan av 1934 års bidrag kommer att överstiga den vid utdelningstillfället bokförda behållningen å fonden. Om så skulle bliva fallet, läser hinder

icke böra möta att ändock å fonden avföra understödsbeloppen, varvid ett tillfälligtvis uppkommande bokföringsmässigt underskott får täckas av under året successivt inflytande inkomster till fonden.

Vad härefter angår beloppet av det under sjunde huvudtiteln upptagna förslagsanslaget till bidrag till skattetyngda kommuner — vilket anslag, såsom förut nämnts, avses för omföring till skatteutjämningsmedlens fond av dels inflytande utjämningskatt, dels ock halva inkomsten av lotterivinstskatten och vilket väsentligen skall bereda tillgång för utdelning under år 1935 — har utjämningskatten för budgetåret 1934/1935 med den av departementschefen föreslagna förändringen av grunden för skattens uttagande beräknats inbringa 7,4 miljoner kronor. Då halva den under samma budgetår inflytande lotterivinstskatten torde kunna beräknas till omkring 1,5 miljon kronor, har omförmälda förslagsanslag ansetts böra i förslaget till riksstat uppföras med 8,9 miljoner kronor.

I detta sammanhang har framhållits, att under nu rådande förhållanden fall kunna tänkas förekomma, då för kommuner, vilka icke uppfylla de författningensliga förutsättningarna för skatteutjämningsbidrag, likväl med hänsyn till rådande arbetslöshet eller andra av den ekonomiska krisen föranledda omständigheter trängande behov av understöd till lindrande av skattetrycket befinnes föreligga. Det har därför synts departementschefen önskvärt, att möjlighet beredes Kungl. Maj:t att i dylika fall utan hinder av gällande författningsbestämmelser bereda understöd med iakttagande i tillämpliga delar av de grunder, efter vilka understöd enligt författningen beräknas. Departementschefen har förorddat, att riksdagens bemyndigande inhämtas för Kungl. Maj:t att under nästkommande budgetår i fall av avsedd art bevilja understöd från skatteutjämningsmedlens fond, förslagsvis till ett sammanlagt belopp av högst 1 miljon kronor.

Vidare har i detta sammanhang berörts frågan om beredningen av ärenden angående skatteutjämningsunderstöd. Dessa ärenden handläggas å finansdepartementets byrå för kommunala låneärenden. Granskningen av kommunernas framställningar om understöd har hittills skett under ledning av en å nämnda byrå placerad andre kanslisekreterare, vilken under den tid — omkring 6 månader årligen — då granskningsarbetet pågått, utöver sin lön åtnjutit särskild ersättning med belopp, motsvarande den vikariatsersättning, som skulle tillkommit honom under förordnande å förste kanslisekreterartjänst. Nämnda särskilda ersättning har — liksom avlöning till vissa befattningshavare, vilka tillfälligt anställts för biträde åt nämnde tjänsteman vid beredning och expediering av skatteutjämningsärendena — enligt Kungl. Maj:ts bestämmande bestritts från skatteutjämningsmedlens fond. Med den betydligt ökade omfattning, som skatteutjämningsförfarandet numera fått, har det synts departementschefen böra tagas i övervägande, om ej en förstärkning av den för detta

arbete avsedda organisationen kan vara erforderlig för att vinna ökad kontroll över att de till förfogande stående medlen fördelas så rättvist som möjligt. I sådant syfte kunde bland annat ifrågakomma att, såsom vid tillkomsten av gällande förordning om understöd av skatteutjämningsmedel förutsattes, med stöd av bestämmelserna i 6 § av förordningen anordna räkenskapsgranskning eller undersökning av kommuners ekonomiska förvaltning. För dylikt ändamål kunde det bli erforderligt att anlita sakkunnig arbetskraft. I den mån förstärkning av organisationen i ett eller annat hänseende prövades påkallad, borde jämväl kostnaderna härför bestridas av skatteutjämningsmedlens fond.

Departementschefen har ansett, att frågan om en mera tillfredsställande fördelning av den kommunala skattetungan med hänsyn till numera inträdda förhållanden måste betraktas såsom en angelägenhet av synnerlig vikt. Detta spörsmål har under de senaste åren varit föremål för utredning av den s. k. skatteutjämningsberedningen, som den 12 december 1932 avgivit principbetänkande i ämnet. Enligt departementschefens mening borde en vidsträcktare utjämning av det kommunala skattestrycket snarast möjligt komma till stånd genom lämpliga omläggningar beträffande sättet för bestridande av kostnaderna för en del allmänna ändamål. Vissa förslag i sådant syfte vore under utformning. I detta hänseende har erinrats, att Kungl. Maj:t på chefens för kommunikationsdepartementet föredragning beslutat förelägga 1934 års riksdag förslag till ny väglagstiftning, åsyftande bland annat en utjämning av kostnaderna för vägväsendet. På hemställan av chefen för ecklesiastikdepartementet hade vidare Kungl. Maj:t den 29 december 1933 bemyndigat nämnde departementschef att tillkalla sakkunniga för fortsatt beredning av frågan om fördelning av det allmännas kostnader för folkskoleväsendet. Även övriga delar av skatteutjämningsproblemet har departementschefen ansett böra, så snart ske kan, upptagas till vidare utredning.

I samband med Kungl. Maj:ts förevarande förslag har utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr *L. Brännström* m. fl. väckt motion, nr 176, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning om ändrade bestämmelser för fördelningen av det kommunala skatteutjämningsbidraget.

I fråga om de skäl, motionärerna anfört till stöd för sitt förslag, får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet.

Vad först beträffar Kungl. Maj:ts förevarande förslag, får utskottet erinra därom, att riksdagen i sin skrivelse nr 115 innevarande år tillkännagivit, att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts den 3 januari 1934 dagtecknade proposition, nr 35, antagit det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändrad lydelse av 3 § förordningen den 28 sep-

tember 1928 (nr 375) om utjämningskatt. Härigenom har beslutats, att utjämningskattens grundbelopp skall utgöra två tredjedelar av den kommunala progressivskattens grundbelopp i stället för vad förut gällt en tredjedel av detsamma. Under hänvisning härtill och då utskottet icke funnit anledning till erinran vare sig mot beräkningen av ordinarie förslagsanslaget till bidrag till skattetyngda kommuner eller det för förstärkning av skatteutjämningsmedlens fond för nästkommande budgetår äskade extra anslaget, har utskottet alltså funnit sig böra tillstyrka vad Kungl. Maj:t härutinnan föreslagit.

Såsom ovan nämnts, har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att under år 1934 av skatteutjämningsmedlens fond använda ett belopp av högst 1,000,000 kronor för beredande enligt vissa av departementschefen angivna grunder av understöd åt synnerligt skattetyngda kommuner, vilka icke uppfylla de i förordningen den 16 december 1927 stadgade villkoren för erhållande av dylikt understöd. Med hänsyn till de skäl, som till stöd för förslaget härutinnan anförts, har utskottet ansett sig böra förorda detsamma, dock med den begränsning, att maximibeloppet syns utskottet böra sättas till 500,000 kronor.

Vidkommande slutligen den motionsvis väckta frågan om utredning angående ändrade bestämmelser för fördelningen av det kommunala skatteutjämningsbidraget delar utskottet motionärernas mening därom, att de nu gällande bestämmelserna böra revideras. Såsom av statsrådsprotokollet framgår, har ock departementschefen framhållit, att frågan om en mera tillfredsställande fördelning av den kommunala skattetungan med hänsyn till numera inträdda förhållanden måste betraktas såsom en angelägenhet av synnerlig vikt. Vissa förslag i sådant syfte äro sålunda under utformning, och skatteutjämningsproblemet i dess helhet torde, enligt vad departementschefen uttalat, bliva, så snart ske kan, föremål för statsmakternas prövning.

Under hänvisning till vad sålunda anförts får utskottet alltså hemställa,

I:o att riksdagen må

a) höja ordinarie förslagsanslaget till bidrag till skattetyngda kommuner, nu 5,300,000 kronor, med 3,600,000 kronor till 8,900,000 kronor;

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att under år 1934 av skatteutjämningsmedlens fond använda ett belopp av högst 500,000 kronor för beredande enligt av chefen för finansdepartementet angivna grunder av understöd åt synnerligt skattetyngda kommuner, vilka icke uppfylla de i förordningen den 16 december 1927 (nr 462) stadgade villkoren för erhållande av dylikt understöd;

c) till förstärkning av skatteutjämningsmedlens fond för budgetåret 1934/1935 anvisa ett extra anslag av 10,000,000 kronor;

samt

II:o) att herr Brännströms m. fl. ovanberörda motion, II:176, må anses besvarad genom vad utskottet anfört.

Stockholm den 29 maj 1934.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS ANDERSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Hamrin, Lindblad, Bergqvist, Svensson* i Kompersmåla, *Nilsson* i Malmö, *Nilsson* i Gränebo, *Borell, Oscar Olsson, Bergström, Nylander, Jonsson* i Lycksele och *Sandén*; samt

från andra kammaren: herrar *Anderson* i Råstock, *Holmgren, Jansson, Strindlund, Persson* i Fritorp, *Andersson* i Höör, *Spensson* i Grönvik, *Jonsson* i Eskilstuna, *Holmdahl, Högström, Weijne* och *Danielsson*.
